

N.Y.C. TIME

זמן הדלקת נרות ער"ה - 6:35

סוף זמני ק"ש א' דר"ה - 9:10

9:46 -

סוף זמן תפלה - 10:47

דף היומי לר"ה: זבחים ט'

בס"ד, ערב ראש השנה לשנת תשפ"ו לפ"ק

ראש השנה - פרשת וילך

ידוע הוא שהרשע מלא חרטות, כי אחרי עשותו תאוותו הוא מבין כי היא רק הבל ושוא, אבל קודם שחוטא נדמית לו התאוה כגדולה עד מאוד. לא כן הצדיק, שפורש מן היצה"ר ומן התאוה מלכתחילה, בעוד שהיא בתוקף חזקה וגודלה, ולא מגיע כלל לידי הראיה בחוש שהתאוה היא אינה כלום. נמצא שכאשר לעתיד לבוא רואה כל אחד את היצה"ר ונוכח מה שעבר עמו, אזי הצדיק נזכר ביצה"ר הגדול והחזק, כי קודם החטא מראה לו כל תאוה כגדולה עד מאוד. לא כן הרשע, הנזכר מעת פרישתו מן היצה"ר אשר היתה כבר לאחר מעשה, בעת שכבר הכיר את אפסותו של היצה"ר, והבין שכל התאוה היא אינה אלא דמיון ורעות רוח. (העתקה מכתב ידו, באדיבות הרב יוסף בוקסבוים ומכון ירושלים)

תפילה בעד כבוד שמים ובעד אחרים בראש השנה

בווהר בפ' ויצא (דף ק"ט ע"ב, אותיות רפ"ד-רפ"ה) איתא (ע"פ פירוש סולם): בכל מקום שאדם מתפלל תפילתו יכלול את עצמו בין הרבים, בתוך כלל הרבים, ובוא וראה שונמית, כשאמר לה אלישע "היש לך דבר אל המלך או אל שר הצבא" (מ"ב ד:יא), פירושו, כי אותו יום הי' יו"ט של ראש השנה [כדאיתא בווה"ק (ח"ג דף רל"א ע"א)] דכל מקום שנאמר בפסוק "ויהי היום", הכוונה לראש השנה, וכתוב שם בפסוק י"א: "ויהי היום ויבוא שמה וגו'"], ואותו היום שמלכות הרקיע שולט לדון את העולם והקב"ה נקרא באותו זמן מלך המשפל. ומשום זה אמר לה: "היש לך דבר אל המלך" - שקרא את הקב"ה בשם מלך, מה כתוב: "ותאמר [האשה השונמית] בתוך עמי אנכי יושבת", מה כוונתה בזה? שאמרה איני רוצה להיות מצוינת למעלה אלא להכניס את ראשי בין הרבים, ולא לצאת מן הכלל. וכן צריך האדם להכלל בכלל הרבים ולא להתייחד בפני עצמו כדי שלא יביטו עליו המקטרגים להזכיר את חטאיו, עיי"ש.

ושמא יש ליתן טעם נוסף למה שמיאנה האשה השונמית את אלישע מלהתפלל עליה בפרט בראש השנה, משום דבראש השנה אנו ממעטים בתפילות מלבקש בקשות פרטיות, ואנו מדגישים את התפילות על ריבוי כבוד שמים.

וכן איתא בסידור הגר"א אשי ישראל בפתחה לתפילת ראש השנה מאת הגר"ר יצחק מאלצאן זצ"ל: והבט וראה איך תקנו לנו קדמונינו ז"ל תפילת ראש השנה שנתקנה רק על בקשת כבוד השכינה שיתגלה כבודו ותראה מלכותו. כי הלוא לנו להקהל ולעמוד על נפשנו ביום הדין הגדול והנורא הזה, לבקש סליחה ומחילה וחיים ומזון ובנים, כי מי לא נפקד כהיום הזה. ומה זה שאמרו ז"ל שלא להזכיר שום חטא ועון בר"ה שלא לעורר את הדין, ולכאורה הוא בהיפך שהרי אמרו מודה בקנס פטור, ואומר מודה ועוזב ירוחם, ועוד אם לא נזכיר אנחנו אין למי להזכיר והלא כמה מקטרגים ומסטינים יש מכל עבירה ועבירה.

"היום הרת עולם היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים" (מוסף של ר"ה). מן הלשון 'היום הרת עולם' משמע שהיום ממש נברא העולם, והלוא אין הדבר כן, אלא יום זה הוא מועד וזמן בריאת העולם.

בס' טללי אורות על ר"ה איתא מס' חות יאיר לר"א קאליר, בעמח"ס אור חדש: מובא בזהר הקדוש (רע"מ פ' אמור עה). עה"פ "והאלקים עשה שיראו מלפניו" (קהלת ג:יד) - מאי 'עשה'? עשה להאי מקטרגא ואתקין לי' קמיה למהוי סייפא שננא על כל עלמא וכו'. ופי' דבריו, שהקב"ה יצר וברא את מדת הדין בעולם בכדי שיראו מלפניו, כי אלמלא זה לא היתה שום יראה ממנו, ואז לא הי' העולם יכול להתקיים.

וזהו שאמר הכתוב "ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים" (בראשית ב:ד) - 'עשות ה' אלקים', כשברא את מדת הדין, יכול הי' לברוא 'ארץ ושמים', שמבלי זה אין קיום לעולם.

וזהו שאומרים 'היום הרת עולם' - ר"ה הוא יום הדין, ומכח הדין מתקיים העולם, נמצא שר"ה עצמו הוא 'יום הרת עולם' ממש, כאילו בו ביום בראו.

וזהו שממשיכים ואומרים 'היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים' - ביום זה מעמיד ומחזיק את העולם ואף כל יצוריו ע"י הדין והמשפט שעושה ביום זה.

"כי ידעתי את יצורי" (לא:כא). איתא בגמ' (סוכה נב.): לעתיד לבוא מביאו הקב"ה ליצר הרע, ושחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים, צדיקים נדמה להם כהר גבוה, ורשעים נדמה להם כחוט השערה. והדבר טעון ביאור, וכי אחיזת עינים יש בדבר.

בספר משלחן גבוה איתא: אלא, מבאר הגר"ר דב בער יפה, תלמיד הגר"ח מוואלאזין, על דרך שאמרו חז"ל (ברכות לא., עירובין סד.) "אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה, שמתוך כך זוכרהו". ולכאורה קשה, כי באופן זה תהי' כל מטרת דיבורם בתורה, רק משום "שמתוך כך זוכרהו". אלא שכך הוא טבע האדם, שכאשר נזכר מחבירו, יזכור יותר מכל את הנעשה ביניהם בעת הפרידה. כידוע מדברי חז"ל (מדרש שכל טוב, בראשית לו:ג) על הפסוק "וירא את העגלות אשר שלח יוסף" (בראשית מה:כו), שכיון שפירש ממנו בעת עסקם בפרשת עגלה ערופה, נתן לו סימן דוקא בדבר זה אשר ניקל לזכרו. לפ"ז אם יפירוש מחבירו מתוך דברי הבל, הרי שאם יזכר בו חבירו יבוא לחשוב בדברי ההבל שעסק בהם בשעת פרידתם, ובכך יחטיא את חבירו. לא כן אם יפירוש מתוך דבר תורה, שאז כשיזכרנו חבירו יזכור הדבר תורה. זהו שאמרו: "שמתוך כך זוכרהו", רצה לומר, שאם יזכרנו, יהי' זה "מתוך כך", ולא מתוך הבל העולם.

אך הענין כמו שכתב בזוהר הקדוש, "ויהי היום" - דא יומא דדינא יומא דר"ה, ויבואו בני אלקים להתיצב על ה' וודאי למתבע עלבוניה דהא כולהו צווחי הב לן חיי, הב לן מזוני, הב לן סליחה וכפרה, ואין איש שם על לב לבקש על עלבוניה דמאריה ושמו המחולל בגוים ... והכל בעונינו ... ולכן אסרו לנו חז"ל להזכיר שום חטא ועוון כדי שלא נפנה איש אחרי שרירות לבו לבקש לנפשו סליחה וכפרה על אשר סר מני דרך, וכן לא נפנה איש אחרי נגעי לבבו לבקש בני חיי ומזוני להיות צווחין ככלבי, דבזה נעורר את הדין. רק נשליך את כל הדברים הנוגעים לנו אחרי גיונו ויעבור עלינו מה שיהי, רק נתמרמר כולנו במרירות לבנו ועינינו תרד דמעה, ועפעפנו יזלו מים על הדר כבוד אלקינו אשר גלה ואשר נוטל כבוד מבית חיינו ותפארת מלכנו.

ולכן לא תיקנו חז"ל לומר בתפילת ר"ה שום בקשה על סליחה וכפרה ומזוני, רק תפילה קצרה על בקשת החיים. וגם זה לפי שרצונו בכך ... רק כולה מיוסדת על הדרת כבוד אלקינו ... והוא כאדם האומר בשמו"ע הרבה יש לנו לבקש על נפשנו, ועל נגעי לבב כל איש ואיש, כי לב יודע מרת נפשו כי צרכי עמך מרובין, רק כל זה אינו שוה לנו בזכרנו את כבוד שמך המחולל בגוים והדר גאון עזך כי נתמעטה ושם תפארתך ומוראך כי הורד. וזה עיקר בקשתנו וידע כל פעול כי אתה פעלתו ... ובזה יבטח כל איש ואיש אשר יבכה ויתמרמר ביום הדין הגדול והנורא הזה על הכוונה שאמרנו וישלך בעת הזאת את נפשו מנגד, ויעבר עליו מה שיעבר שבודאי חטאיו לא יזכרו עוד ולא יעלו על לב לעולם, ויסכרו פי המסטינים המקטרגים עליו לרע.

וזה מה שאמרו 'אני לדודי ודודי לי', פירוש, כשלא יהיה בבקשתו כל מגמתו רק לדודי כמו שאמרנו, אז 'דודי לי'. והוא כמו שאמר חז"ל המתפלל על חבריו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה. ע"כ.

בנוגע לתפילה על ריבוי כבוד שמים, כדאי להזכיר מה שמובא בספר אהל משה (ח"ה דברים א', עמ' שפ"ה-ו'): מעשה זה היה מספר מרן הגר"ח סאלאוויציק זצ"ל, ובשעה שהיה מספר היו עיניו יורדות דמעות, וקולו עטוף אהבת ישראל ...

בשנת תר"ב היו הרבנים הגאונים הצדיקים רבי יצחק מוואלאז'ין זצ"ל בנו של מרן הגר"ח מוואלאז'ין זצ"ל ובעל הצמח צדק מליובאוויטש זצ"ל בפטרבורג כדי לבטל כמה גזירות רעות שעמדו מעל ראשי עם ישראל בארץ רוסיה, הם היו צריכים להשאר שם גם ביום הכיפורים בשביל צרכי הכלל. בית הכנסת היחיד שהיה מותר שם בפטרבורג היה בית הכנסת של אנשי הצבא "הקאנטוניסטים" שהיו בצבאו של הצאר ניקולאי י"מ, ומחוסר ברירה הלכו להתפלל שם.

כשהגיעו לתפילת נעילה רצו האורחים הללו שא' מהם יתפלל תפילת נעילה, ויענו להם אנשי הצבא, אמנם כן מן הראוי היה לכבד את אחד מהם בתפילת נעילה, אבל דעו נא רבותי שיש לנו איש אחד, מגדולי אנשי השם שבעמנו שעמד בנסיונות גדולים אפילו בנגדוהו, באופן מבהיל ואיום, ועמד בכל אלה בגבורה למען שמו יתברך, שרצו שהוא ימיר את דתו, והוא בשום אופן לא הסכים ונשאר במסירות נפש נאמן ליהדותו.

שימו עיניכם על בשרו ותראו כי הוא מלא פצעים ומוקף בהם כמו בחגורה, מרוב המכות שהוכה ושעינו אותו שימיר את דתו, והוא עמד בכלם ולא המיר את דתו, הוא עמד ביסורים שאפילו צדיקים גמורים לא היו יכולים לעמוד, לכן לדעתנו אין לנו ש"ץ יותר הגון לתפילת נעילה מהאיש המופת והמקדש שם שמים ברבים הזה! ולהפצרת רבים נעתר להם האיש להראות את בשרו להנכבדים, ויהיה כראותם ויחרדו למאד וחלחלה אחזתם ... ויענו כולם פה אחד: "יעבור הוא לפני התיבה, שאין לנו ש"ץ יותר הגון ממנו, ויהיה רצון שתפילתו תקובל ברחמים!"

האיש הנפלא הזה עבר לפני התיבה, וטרם שהתחיל את הקדיש של תפילת נעילה, פתח ברעדה ואמר: "רבונו של עולם! על מה רגילים בני אדם להתפלל, הלא על השלשה דברים ההכרחיים האלה: "בני", "חיי", "ומזוני", אבל אנחנו כשלעצמינו, כל אלה אך למותר המה לנו, "בנים", הנה רוב הציבור שלנו כמעט אינם נשואים, "חיי", הלא טוב מותינו מחיים מרים כאלה, "ומזוני", הלא יש לנו קיסר שדואג בעד מזונותינו ומלבושינו באין מחסור לנו דבר, אבל רק ע"ז יש לנו להתפלל! רק על אחת: "שיתגדל ויתקדש שמיא רבא" ... !!! ...

דרשה זו הראויה באמת לאחד מהגדולים אנשי רוח ואמת, עשתה ורשם עצום על כל האנשים שהיו במעמד הזה, ובמשך שנים גדולי ישראל הנ"ל היו מזכירים ברטט את אותה תפילת נעילה זו שנאמרה בכיסופים עד אין סוף להקב"ה, כל כוחו של אותו חייל יהודי היה במסירות נפשו להשאר יהודי בהיותו בודד ועוזב במרחבי רוסיה בין גויים רשעים ואכזריים, עיי"ש.

ושמא יש להוסיף דאע"ג דאין מרבים בתפילות עבור צרכינו הפרטיים בראש השנה, במה שאנו מתפללים על אחרים שחזרו בתשובה, הרי זה נחשב כתפילה על ריבוי כבוד שמים. ולכן אנו מתפללים: "ובכך תן פחדך ה' אלקינו על כל מעשיך וכו' וייראוך כל המעשים וכו' ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם וכו' ובכך תן כבוד ה' לעמך וכו' ובכך צדיקים יראו וישמחו וכו' וכל הרשעה כולה בעשן [או כעשן] תכלה כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ".

ועיין בחידושי רבי עיקבא איגר (ברכות דף י"י) שכותב: עי' גמרא (תענית כג:) הנהו ביריוני דהוו בשבבותן אנא בעי רחמי דלימתו והיא בעיא רחמי דליהדרו בתיובתא, עיי"ש. ובזוה"ק במדרש הנעלם עה"פ "המכסה אני מאברהם" (דף ק"ה) איתא: ואמר רבי, אסור לו לאדם להתפלל על הרשעים שיסתלקו מן העולם, שאלמלא סילקו הקב"ה לתרח מן העולם כשהי' עובד ע"ז לא בא אברהם אבינו לעולם, ושבטי ישראל לא הי', והמלך דוד ומלך המשיח והתורה לא ניתנה, וכל אותם הצדיקים וחסידים והנביאים לא היו בעולם, עיי"ש.

עכ"פ מבואר מכאן שיש מציאות שתפלה על חבריו מהני ואפילו אם חבריו אינו מבקש שיתפלל עבורו שיחזור לעבודת השם, מועיל ומהני, ע"כ יש חיוב לכל מי שהוא להתפלל שעושי רשעה יחזרו בתשובה. ואולי יש לכוון כן בתפלת ימי נוראים וכל הרשעה כולה תכלה, וישיגו דעות ישראל לעבוד את השם יתברך בכל לבב, ונזכה שהתפלות יהי' נתקבלות לרצון, עכ"ל.

בענין אמירת "שיר המעלות ממעמקים" בעשרת ימי תשובה בין ישתבח ליוצר אור

באו"ח סי' נ"ד (סע' ג') בדינים השייכים לישתבח, כותב המחבר: המספר בין ישתבח ליוצר - עבירה היא בידו, וחזור עליה מעורכי המלחמה. ויש מי שאומר שלצרכי צבור או לפסוק צדקה למי שבא להתפרנס מן הצדקה מותר להפסיק. ומוסיף הרמ"א: ומזה נתפשט מה שנהגו בהרבה מקומות לברך חולה או לקבול בבית הכנסת שיעשו לו דין בין ישתבח ליוצר, דכל זה מיקרי לצורך מצוה וכו'.

ומעורר המג"א (סק"ב): ובכתבים (כתבי האריז"ל, פרי עץ חיים סוף שער הזמירות) כתב לומר בעשרת ימי תשובה מזמור "מעמקים קראתיך ה'" (תהלים ק"ל) בין ישתבח ליוצר, וצריך עיון [איך מותר להפסיק שם], עכ"ל.

בדגול מרבכה איתא: ועיין בעטרת זקנים סי' נ"ו סק"ב מה שכתב בשם רש"ל (שור"ת סי' ס"ד), ועיי"ש במג"א (סק"ז). ועיין ברמב"ם (פ"ז מהל' תפילה ה"ג) שיש נוהגין לקרות שירת הים ושירת האזינו בין ישתבח ליוצר, עכ"ל.

והנה מה שמציין הדגול מרבכה בעטרת זקנים בפ' נ"ו, כוונתו דשם כתב הרמ"א: וכשמתחיל "יתגדל" יש לומר "ועתה יגדל נא כח וגו'", "זכור רחמיך וגו'" - הרי שהרמ"א לא חש לכך שאמירת פסוקים היא הפסק בין ישתבח ליוצר. והעטרת זקנים (שם) מביא משור"ת המהרש"ל: ויש אומרים ג"כ: "בראשית ברא וגו'", "וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר", "כח מעשיו הגיד לעמו וגו'" וכו', ויכול לומר אלו הפסוקים אפילו בתפילת יוצר, ואין לחוש משום הפסק שבין ישתבח ליוצר אור, משום שלא אסרו להפסיק אלא במילי דבטלה. אבל דברי השבח מעין המאורע פשיטא דשרי וכו', עכ"ל.

בספר תורת חיים (סופר, סי' נ"ד סק"ב) תמה על המג"א שהניח בצריך עיון, הרי לא גרע מלברך חולה וכדומה שכתב הרמ"א שמוותר להפסיק לצורך כך. והדגול מרבכה הנ"ל הביא את דברי הרמב"ם שיש נוהגים לקרות שירת האזינו בין ישתבח ליוצר, וא"כ הוא הדין לשיר המעלות שאין בכך כל איסור.

וכן איתא בספר ארבעה טורי אבן (מובא בספר הליקוטים על הרמב"ם הוצאת פרנקל, הל' תפילה פ"ז ה"ג), על מה שכתב הרמב"ם: "יש מקומות שנהגו לקרות בכל יום אחר שמברכין ישתבח, שירת הים ואח"כ מברכין על שמע, ויש מקומות שקוראין שירת האזינו, ויש יחידים שקוראין שתי השירות - הכל כפי המנהג", עכ"ל, וז"ל: מכאן ראי' למ"ש המקובלים לומר בעשרת ימי תשובה שיר המעלות ממעמקים וכו' אחר ישתבח, ובמג"א (סי' נ"ד סק"ב) הניח בצריך עיון משום המספר בין ישתבח ליוצר, וליתא כדמוכח הכא.

וכן הערוך השלחן (סע' ב') תמה על המג"א שהניח בצריך עיון וכתב שהוא מסדר התפילה, וגם הוא הביא דברי הרמב"ם האלו.

בספר עמק ברכה (עמ' ז') הביא את דברי הרמב"ם, וכתב דמכאן ראי' למ"ש המג"א בשם המוקבלים אבל כותב על זה: אמנם נראה דשאני שירת הים, כיון דהא דאסור להפסיק אחר ישתבח אינו אלא מטעם שתקנו שיסדר אדם שבחו של הקב"ה ואח"כ יתפלל, כמבואר בטור, ועל כן שירת הים, דהוי נמי סידור שבחים, אין זה הפסק. משא"כ ב"שיר המעלות ממעמקים" דהוי דברי בקשה ותפילה, וצריך עיון, עכ"ל.

וכן איתא בספר בני ציון (סי' נ"ד סק"א) דשאני שירת הים ושירת האזינו דשבחו של מקום הן ומעין המאורע, אבל מזמור שיר המעלות ממעמקים אינו מעין המאורע, ולכן הניח המג"א ב'צריך עיון'.

הערת הערוך: באמת יש לומר דמזמור "שיר המעלות ממעמקים" הוא מעין המאורע ושבח להקב"ה בעשרת ימי תשובה, דבמדרש שוחר טוב (מדרש תהלים, מזמור ק"ל) איתא: "כי עמך הסליחה" - אמר רבי אבא הסליחה מופקדת אצלך מראש השנה. וכל כך למה? "למען תורא" - בשביל ליתן איתך על בריותיך ביום הכיפורים [בביאור הרא"ם על המדרש איתא: ומפרש 'תורא' משורש 'רא'. והכוונה, שאם לא יועיל תשובה על חטא, אזי אדם שחטא יאמר בלבו, כבר אבדתי עולמי ח"ו ויעשה מה שלבו חפץ, אבל כיון שהקב"ה קבע תשובה על חטא, אזי יראים לחטוא עוד ועושין תשובה].

ואח"כ מצאתי שהמטה אפרים (סי' תרי"ט) בהגהותיו אלף למטה (סי' ל"ג) כתב: ויש סמך לאמירת 'מעמקים' בימים אלו מן

המדרש שוחר טוב כי עומק הסליחה מופקדת אצלך מראש השנה עד יו"כ.

ועיין בס' תורת חיים הנ"ל איתא: ואולי כוונת מג"א דמהמחבר נראה דלדיעה קמייא אין להפסיק בשום אופן [בין ישתבח ליוצר אור], רק יש אומרים דרשאים לצרכי צבור, ונהי דע"פ דיעה זו נתפשט מה שכתב הרמ"א, אבל לבני ספרד שגריא בתר המחבר, אז העיקר כדיעה הראשונה ואין להפסיק אפילו לצרכי צבור וכדומה לכן הניח המג"א בצריך עיון.

כבר הזכרנו שהמג"א סיים בצריך עיון אודות המנהג לומר "שיר המעלות ממעמקים" בין ישתבח ליוצר אור בעשרת ימי תשובה המ"ב בסי' נ"ד (סק"ד) מביא את דברי המג"א עם ה'צריך עיון' ואינו מוסיף כלום, ובהלכות ראש השנה, עשרת ימי תשובה ויו"כ אינו מזכיר מנהג זה כלל, וכן החיי אדם והקיצור שלחן ערוך והליקוטי מהר"ר אין מזכירים כלל את המנהג הזה.

אמנם, הבאר היטב בסי' נ"ד מביא את דברי המג"א עם ה'צריך עיון', ובהלכות עשרת ימי תשובה (או"ח סי' תר"ג סק"א) סתם וכתב: וטוב לומר בכל יום מעשרת ימי תשובה בין ישתבח ליוצר מזמור ממעמקים קראתיך. ומסיים: עיין מה שכתבתי סי' נ"ד.

וכבר הזכרנו הדגול מרבכה והערוך השלחן שהביאו ראיות למנהג אמירת שיר המעלות ממעמקים.

ועיין במטה אפרים (סי' תקפ"ד סע' ט') שכותב: ונוהגין הרבה מאנשי מעשה לומר שיר המעלות ממעמקים, וכן אומרים בכל יום מעשרת ימי תשובה עד אחר יו"כ בין ישתבח לקדיש, ואח"כ אומר קדיש וברכו. ועיין באלף למטה (סק"ב) שכותב: ואם בשעה שהצבור אומר ממעמקים הוא עומד עדיין בפסוקי דזמרה, רשאי לומר עמהם, שהרי זמירות אלו מוסיפים בהם כל אחד לפי מנהגו, וכיון שהוא רוצה לומר המזמור עם הצבור - רשאי, ומ"מ כשמגיע אחר ישתבח יוכל לאומרם במקומו.

באלף למטה בסי' תרי"ט ס"ק ל"ב פקפק באמירתו באמצע פסוקי דזמרה, אך כתב להדיא בתוך דבריו דמותר לאומרם ביחידות. ועיין בשור"ת תשובות והנהגות (ח"ב סי' מ"א) שכתב דביחידות אולי לא כדאי הוא לומר שיר המעלות ממעמקים דיש לחשוש להפסק, ובפרט אם אינו אומרם בכוונה גדולה וכמו בצבור, ולכן נאה לדקדק לומר עם הצבור.

ובהל' יו"כ (סי' תרי"ט סע' ל"ז) כותב המטה אפרים וכשמגיע הש"ץ ל"חי עולמים" [שבסוף ישתבח] ועונים הצבור אמן אז יש לומר שיר המעלות ממעמקים במקום שנוהגים לומר בכל עשרת ימי תשובה וכו'.

ובקצה המטה הסביר הכרעתו שלא הניח הדבר ב'צריך עיון' כהמג"א, משום: "דלא שבקינן פשיטותי' של האר"י ז"ל משום ספיקו של המג"א". ובסוף דבריו הוסיף: ובגוף הדבר כבר נתחזק דברי האר"י ז"ל בדגול מרבכה שם, עכ"ל.

ועיין באלף למטה: ויש סמך לאמירה ממעמקים בימים אלו מן המדרש שוחר טוב וכו', וגם על פי הסוד נתקן בכל יום עומק אחד מעשרה מעמקים, ורמז לזה רבינו אליעזר הקליר בפיט שאומרים יתכף אחר יוצר אור. ולכן כתבתי (במטה אפרים) שמי שלא אמר בן שאר ימים [מעשרת ימי תשובה, לא יאמר היום] יו"כ ולא יכנס לעומק כלל, עכ"ל.

בספר עיוני הלכות (ח"א עמ' קס"ז-קפ"ז) מובא מאמר מורכב אודות אמירת שיר המעלות ממעמקים בעשי"ת. בתוך המאמר (עמ' קפ"ג) כותב: הגאון רבי צבי פרידמן שליט"א, רב שכונת אור החיים בב"ב אמר לי, שכך הנהיג הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן מפוניבז' זצ"ל בשיבתו כאן בארה"ק, ועשה זאת משום שמחד גיסא רצה לנהוג כמנהגו בליטא שלא להפסיק בין ישתבח ליוצר באמירת פרק "שיר המעלות ממעמקים", ומאידך גיסא, מאחר והרבה מתלמידי הישיבה הורגלו בבית אבא לנהוג בזה כדברי המקובלים, ולא רצה לבטל מנהג אמירתם לגמרי, ולכך הנהיג לאומרו לאחר חזרת הש"ץ, עכ"ד. ושמעתי שכך סדר התפילה כיום בהרבה בתי כנסיות שבהם מתפללים בוגרי ישיבת פוניבז'.

ולקמן (עמ' קפ"ד) מספר ששאל את הגר"ח קניבסקי שליט"א אודות אמירת "שיר המעלות ממעמקים" בין ישתבח ליוצר אור, והשיב לו הגר"ח: אין לי ידיעה בדברים אלו, ואצלינו לא נהגו כלל לאומרו.

ובהערה ט' שם כותב: גם הגאון רבי בנימין זילבר (שליט"א) [זצ"ל] אמר לי שבקהילתו אין נוהגין לומר פרק "שיר המעלות ממעמקים" בעשי"ת, אך הוסיף שהוא עצמו מזדרז מעט בימים אלו באמירת פסוקי דזמרה וברכת ישתבח ואומר פרק זה ביחידות, וזאת משום שאי"אמירת פרק "שיר המעלות ממעמקים" בימים נוראים ובשאר עשי"ת גורמת להרגשת הלב שלו שתפילתו לוקה בחסר, ולכן מסתמך הוא בזה על דעת המקובלים, ושינה ממנהגו, עכ"ד.

ועיין בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ב סי' מ"א) שכותב הגר"מ שטרנבוך שליט"א: וברוב הישיבות שמתפללין בנוסח אשכנז לא אומרים [שיר המעלות ממעמקים]. ובישיבה שלמדתי אצל מו"ר הגר"מ שניידר זצ"ל אמרו, וכן נהגתי כאן.

הנהגים לומר שיר המעלות ממעמקים בעשרת ימי תשובה בין ישתבח ליוצר אור נוהגים ג"כ לאומרו בהושענא רבה אחר שגם הוא בכלל ימי הדין. עיין בזה בילקוט יוסף (או"ח ח"ג עמ' שד"מ).

לז"נ מורי ורבי הגאון הרב אברהם יעקב בן הרב מאיר הכהן פאם זצ"ל - נפ' כ"ח מנחם אב תשס"א
לז"נ ר' בנימין בן הרב ר' מרדכי ז"ל שור
לז"נ מרת עטא שרה בת ר' בנימין ע"ה - נפ' כ"ג אדר א' תשס"ח

ROSH HASHANA - PARSHAS VAYEILECH
© COPYRIGHT 2025
BY RABBI MATIS BLUM Z"L

נדב בן דבורה לרפ"ש
רוחמה ליבא בת רבקה לרפ"ש
צביה חיה בת לאה ברעניא לרפ"ש
לז"נ פעסא רחל בת דבורה

“אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי וגו'” (תהלים כז:ד)

“One thing I ask of Hashem - this is what I desire - to dwell in the House of Hashem all the days of my life ...”

The *Chofetz Chaim, Z'T'L'*, observed that people's needs and desires vary according to their station in life. A poor man longs for a satiating meal and a roof over his head. A wealthy person desires an enormous mansion with many servants to wait on him.

Dovid Hamelech occupied rungs on both ends of the social ladder during his lifetime. Yet he proclaimed that from his humble origins as a simple shepherd to the grandeur and glory as the king of Israel he had but one desire in life - to dwell in the House of Hashem and enjoy the splendor of His Torah and Mitzvos all the days of his life ...

תקיעת שופר

Hagaon Rav Shlomo Kluger, Z'T'L', once admonished a *Ba'al Tekiah*, saying, “It is true that our Rabbis have called the art of blowing the Shofar - חכמה ואינה מלאכה - a skill, and not an actual form of work”. Nevertheless, it is imperative that you bear in mind that יראת חכמה יראת ה' - the beginning of all knowledge and skill must be the fear of Hashem ...”

למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין? כדי לערבב השטן (ר"ה טז-טז):

Why do we blow the Shofar when the people are sitting and then blow it again when they are standing? To confuse the Soton.

Tosafos ask: Isn't there a violation of *Bal Toseif* in blowing the Shofar a second time? They answer that there is no *Bal Toseif* if one performs the same Mitzva twice. Thus, one may take the Lulav twice and blow the Shofar twice.

In a humorous vein it can be said that it is Tosafos' question that confuses the Soton and causes him to refrain from saying anything. When he hears the Jews blowing the Shofar a second time, he thinks that perhaps they are violating *Bal Toseif*. Therefore, he remains silent, because

he hopes that the second blowing will disqualify the entire Mitzva.

למה תוקעין ומריעין וכו' כדי לערבב את השטן (ר"ה טז-טז):

Why do we blow the Shofar? To confuse the Soton!

Rashi explains that when the Soton sees how beloved the Mitzvos are to Bnei Yisroel, he is confused and does not attempt to prosecute them.

How does the fact that Bnei Yisroel show how beloved the Mitzvos are squelch the arguments of the Soton?

Hagaon Rabbi Akiva Eiger, Z'T'L', explained that Chazal say (Yoma 86b) that if one repents out of love, his *Aveiros* are transformed into merits. This being the case, when Jews show how beloved the Mitzvos are - particularly the Mitzva of Shofar which is fulfilled on Rosh Hashana - they are demonstrating that they are repenting out of love [not fear]. If so, the Soton is confused, because he realizes that the more of their *Aveiros* that he dredges up, the more merits they will obtain. Therefore, he is forced to remain silent.

“לא אוכל עוד לצאת ולבוא” (לא ב):

“I can no longer go out and come...”

The *Chasam Sofer, Z'T'L'*, observed that a truly great person does not stagnate on one level for any length of time. Rather, he uses the actions of each day to elevate himself to higher levels. Therefore, when Moshe said: “I can no longer go out” - from one level, “and come” - to a higher one, he was implying that the end of his life had arrived.

“והסתרתני פני מהם והי' לאכל” (לא יז):

“And I shall hide My countenance from them, and they shall be consumed ...”

The *Ba'alei Tosafos* note that this hiding of Hashem's countenance is because of His great love for Klal Yisroel.

Just as a father cannot bear to see the suffering of his wayward son, so too, Hashem, *Keveyachol*, cannot bear to see the punishment of His nation ...

HALACHIC DISCUSSIONS

(not to be relied upon for Halacha L'Ma'aseh)

The Rema (Orach Chaim 583:2) writes that some people refrain from eating nuts on Rosh Hashana because the numerical value of אגוז (17) equals ה.ט.א. Additionally, nuts are difficult to digest and could cause the person to need to expectorate during davening.

For how long do people avoid eating nuts?

The Sefer, Piskei Teshuvos cites many customs: 1) From Elul through Hoshana Rabba; 2) From Rosh Hashana through Hoshana Rabba; 3) On the first day of Rosh Hashana and the second day until Chatzos (Hagaon Rav Nosson Adler, Z'T'L'); 4) The two days of Rosh Hashana (Chasam Sofer, Z'T'L').

QUESTIONS OF THE WEEK

- 1) What do we do on Rosh Hashana to make the Soton think that Moshiach has come?
- 2) It is customary to recite a special prayer [*Yehi Rotzon ...*] when eating certain foods on Rosh Hashana [e.g. an apple dipped in honey], asking Hashem for a good year. May this prayer be recited after reciting the Bracha on the food and before tasting it?
- 3) Is it permissible to cry on Rosh Hashana?
- 4) Which famous Jew had a haircut on Rosh Hashana?
- 5) The Gemorah (Krisus 6a, Horayos 12a) discusses the custom of eating certain foods on Rosh Hashana to serve as a good omen. Why does the Rambam omit this custom; there is no dissenting view in the Gemora?
- 6) How many times per year did Elkana go to Mishkan Shilo?
- 7) Which person whom we read about on Rosh Hashana was called "*Ish Ho'elokim*"?
- 8) How many children did Chana have?
- 9) If someone blew the Shofar on Rosh Hashana that fell on Shabbos, did he fulfill a Mitzva?

ANSWERS

- 1) After blowing the first set of Teki'os [תקיעות דמיושב] we blow another series of Teki'os [תקיעות דמעומד] to confuse the Soton into thinking that the second set of Teki'os is heralding the Moshiach (Tosafos Rosh Hashana 16b).
- 2) On Rosh Hashana, one should recite the special prayer

[... יהי רצון...] on the apple dipped in honey only after reciting the Brocho and eating the apple (Mishna Berura 583:4).

- 3) According to the Arizal, it is permissible and even preferable to cry on Rosh Hashana. The Vilna Gaon Z'T'L, maintains that it is forbidden (Ma'aseh Rav 207).
- 4) Before Yoseif was brought to interpret Paroh's dream, his hair was cut. This took place on Rosh Hashana (Rosh Hashana 10b).
- 5) The Maharsham (Teshuvos IX:34) writes that the Rambam omitted the custom of eating the *Simonim* on Rosh Hashana because he maintains that making a *Siman* for the future is forbidden because of *Nichush*.
- 6) Four times - three times for the *Sholosh Regolim* and one more time that he accepted upon himself as a *Nedava* (Tanna D'vei Eliyahu Rabba 8).
- 7) Elkana (Sifri, Vezos Habracha 342, see Shmuel II 2:27).
- 8) Five children [three sons and two daughters] and two grandsons, so that it was considered as though she had seven children (Pesikta Rabbasi 43).
- 9) According to Hagaon Rabbi Akiva Eiger, Z'T'L' (Drosh V'chadosh 8) he did fulfill the Mitzva. A practical application of this Chiddush is that if someone blew Shofar on Shabbos, he would not recite Shehechyanu on the second day.

NOW AVAILABLE

The sefer *נר מתהיהו* is available for purchase:

- in seforim stores
 - via shipping by emailing torahlodaas@gmail.com
 - by picking up in Monsey, Queens, or Lakewood.
- Please be in touch via email.

The sefer *מצא טוב* on *שמחות* and the set of Torah Lodaas volumes 1-5 are available for purchase. Email to purchase.

Due to many practical considerations, Torah Lodaas is only available through e-mail. Anyone who wishes to dedicate an issue or receive Torah Lodaas is asked to send his name and e-mail address to: TorahLodaas@gmail.com

The material for this issue has been reprinted from previous years